

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ СТОСОВНО ІЄРАРХІЧНОСТІ ЯК ОЗНАКИ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Дмитрик О.О.

кандидат юридичних наук, доцент
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Сьогодні, як ніколи, система джерел фінансового права, яка є динамічною за своєю суттю, наповнюється новим змістом: приймаються нові закони та підзаконні нормативно-правові акти або вносяться зміни до вже існуючих, Конституційний Суд України виносить рішення й ухвали, які стосуються окремих аспектів здійснення фінансової діяльності в нашій країні. Дедалі активніше при упорядкуванні фінансових відносин застосовуються нормативно-правові договори, а також укладаються численні міжнародні договори, що містять фінансово-правові норми. Зазначені, а також інші чинники свідчать про множинність джерел фінансового права та вказують на необхідність побудови чіткої, ієрархічної їх системи, що, звісно, породжує при цьому ряд проблем.

Мета статті – дослідити поняття ієрархічності як однієї з характерних ознак джерел фінансового права.

Питання джерел права завжди були в центрі уваги науковців. Цю тематику розробляють представники як теорії права, так і галузевих наук, наприклад, С.С. Алексєєв, М.С. Бондар, Ю.О. Крохіна, О.О. Кутафін, І.І. Кучеров, М.П. Кучерявенко, М.М. Марченко, Ю.О. Тихомиров, Г.П. Толстопятенко та ін. Незважаючи на суттєві напрацювання в цій царині, науковий інтерес до неї не згасає, що пояснюється певною складністю цієї тематики. Перш за все, треба відзначити, що конкретний перелік джерел права, у тому числі фінансового, а також роль та значення кожного з них змінюється залежно від етапу розвитку нашої країни. Це, безумовно, впливає на те, яким чином має бути побудована їх система, яких критеріїв при цьому обов'язково мають дотримуватися.

Так, джерелам фінансового права властива множинність, що вказує на інтенсивний розвиток обсягу і сфери правового регулювання, розширення кола суспільних відносин, що належать до сфери правового впливу [6, с. 528]. Очевидно, що факт множинності джерел фінансового права відіграє важливу роль й свідчить, що в процесі об'єктивізації норм права застосовуються різні форми та способи. Це дає змогу забезпечити найдієвіше правове регулювання фінансових відносин.

Визнаючи цінність множинності джерел права, ми цілком підтримуємо справедли-

вий вислів О.О. Кутафіна, що вона не може бути штучною, довільною [5, с. 23], тому при побудові системи джерел фінансового права необхідно виходити з можливого співіснування різних їх видів, максимального використання їхньої взаємодії та специфіки в регулюванні фінансових відносин.

Показово, що в юридичній літературі європейських країн також звертається увага на факт взаємодії джерел права в їх системі. Так, Ж.-Л. Бержель стверджує, що "немає такого юридичного порядку, який видавав би перевагу виключно одному із джерел і нехтував усіма іншими, але існують системи, де одне із джерел панує над іншими. Право створюється тільки у процесі своєї реалізації. Усі джерела права мають схожу природу, бо виконують одну й ту саму функцію" [1, с. 128]. Справді усі види джерел фінансового права мають певне значення та цінність. При цьому важливо підкреслити, що не тільки системність, а й ієрархія джерел фінансового права об'єктивно необхідні для збереження, розвитку та ефективного функціонування фінансової системи будь-якої держави. Отже, ієрархічність є необхідною характерною ознакою джерел фінансового права.

Система джерел права будь-якої сучасної держави, вказує В.О. Толстік, є багаторівневою, тобто ієрархічною. Для таких систем ієрархічність є атрибутом, без якого вона не може ні існувати, ні мислитися. При цьому ієрархія – це не специфічна властивість, а загальне, не випадкове, а необхідне, не зовнішнє, а внутрішнє. Поза сумнівом, загальнотеоретичне осмислення такої властивості системи джерел права, як ієрархічність, слугуватиме пізнанню її якості [10, с. 12, 13]. Треба відзначити, що ієрархічна побудова є ознакою не стільки окремого документа (правового акта), скільки системи таких актів у цілому, а отже, і системи джерел фінансового права. При цьому така ознака вбачається вкрай важливою, бо лише у зв'язку із цим нормативні правові акти та інші джерела права можуть виконувати поставлені перед ним завдання та цілі, забезпечуючи функціонування їх цілісної, несуперечливої сукупності.

Про велике значення ієрархічності в контексті джерел права говорить багато правників. Так, ієрархічність джерел, за спра-

ведливими словами С.Л. Зівса, становить одну із суттєвих якостей форм права, є важливим вираженням внутрішньосистемних зв'язків джерел права. Встановлення суворих правил співвідношення джерел права і їх дотримання принципово важливо для режиму законності і є, по суті, симптоматичним показником, критерієм панування останньої [3, с. 34]. До цього додамо, що порушення ієрархії може призводити не лише до зниження ефективності правового регулювання суспільних відносин, дезорієнтації людей, виникнення важко вирішуваних конфліктів і інших негативних явищ. Соціальні наслідки цього явища можуть бути значно серйознішими. Під загрозою виявляється цілісність держави [10, с. 14]. Отже, ієрархія забезпечує відповідне упорядкування сукупності джерел фінансового права. Суворе дотримання ієрархічності джерел фінансового права є запорукою ефективного функціонування як у цілому правової системи, так і фінансової системи будь-якої держави, оскільки цей принцип забезпечує формування збалансованої, багаторівневої, чіткої системи нормативно-правових актів, судових прецедентів, нормативно-правових договорів.

Як зазначено в спеціальній літературі, ієрархія являє собою принцип структурної організації складних багаторівневих систем і полягає в упорядкуванні взаємодії між рівнями як руху від вищого до нижчого. В ієрархічно побудованій системі існує структурна та функціональна диференціація, за якої кожний рівень спеціалізується на виконанні певних функцій, а вищі рівні здійснюють функцію узгодження й інтеграції [12, с. 237]. Втім, етимологічно слово "ієрархія" означає "священна влада" (грец. *hierarchia*, від *arhieros* – священний і *arhe* – влада). Однак спочатку при характеристиці організації церковної влади і при використанні в різних науках термін "ієрархія" вживається не у своєму етимологічному значенні, а в іншому – як розташування частин або елементів цілого в порядку від вищого до нижчого [10, с. 13].

Ієрархічність структури системи джерел фінансового права, з одного боку, свідчить про єдину спрямованість дії кожного із цих елементів, а з іншого – підкреслює юридичну силу окремих різновидів джерел. Це визначає й відповідну супідрядність їх один одному, закріплення певного механізму кореляції, залежності одних різновидів від інших, верховенство законів щодо нижчих в ієрархії нормативно-правових актів. Утім, це положення зовсім не означає автоматизму в конструкції супідрядності джерел, коли джерела нижчого рівня просто похідні від вищих [6, с. 529].

Зважаючи на ієрархічність, джерела фінансового права актів мають бути розміщені суворо визначеним чином, їм має бути властива певна ступінчастість, за якої акти

кожного виду посідають своє місце в загальній системі й тому є підлеглими щодо вищих. При цьому, за словами О.П. Шебанова, нормативні акти певного виду займають у системі ту чи іншу сходинку залежно від своєї юридичної сили [13, с. 197]. Виходячи із цього, ієрархія джерел фінансового права зумовлена поміж іншим їхньою юридичною силою.

Водночас юридичну силу певного правового акта не можна плутати з його загальнообов'язковою силою. Так, підзаконні нормативно-правові акти, рішення та ухвали Конституційного Суду України теж мають загальнообов'язкову силу, але різний ступінь юридичної сили таких правових актів не означає, що вони мають різний ступінь обов'язковості для суб'єктів фінансових правовідносин. Ми згодні з тими вченими, які констатують, що ступінь юридичної сили актів – це питання не більшої або меншої обов'язковості їх для виконання та застосування, а питання взаємодії й супідрядності актів [див., наприклад: 7, с. 33; 14, с. 41; 3, с. 31]. Як видається, саме юридична сила являє собою структуроутворювальну властивість системи джерел фінансового права. Розглядаючи джерела фінансового права з позиції юридичної сили, необхідно вказати, що на першій сходинці відповідно до принципу ієрархічності, безумовно, перебуває Конституція України, яка є Основним Законом будь-якої держави. Це означає, що на щабель нижче від Конституції знаходяться всі інші правові акти – джерела фінансового права.

Правові норми, що містяться в джерелах нижчої юридичної сили, не можуть суперечити приписам джерел, що мають вищу юридичну силу. Поряд з тим для різних правових систем (сімей) питання стосовно супідрядності тих або інших видів джерел права стоїть по-різному. Як вказує Г.П. Толстоп'яченко, у тих країнах, де не визнається пріоритет міжнародного права над національним, у разі колізії міжнародного договору й парламентського закону можуть бути застосовані норми останнього. У межах англосакської правової системи, незважаючи на те, що за загальним правилом у разі колізії прецеденту та парламентського закону застосовується норма останнього, англійський суддя завжди знайде можливість... застосувати правило прецеденту" [11, с. 93].

Говорячи про сутність і зміст ієрархічності форм права, треба звернути увагу на зауваження М.М. Марченка, що ієрархія полягає не лише у відносинах прямої (чистої) підлеглих актів нижчих органів відповідним актам органів вищих, а й виявляється в координації, взаємодоповненні й деталізації змісту актів вищих органів актами нижчих органів [8, с. 111, 112]. Виходячи з цього, напевно безапеляційно можна сприймати твердження О.О. Кутафіна, що ієрархія нормативних актів – джерел конститу-

ційного права є відображенням ієрархії самих державних органів [5, с. 169]. Очевидно, що на ієрархію джерел права, у тому числі фінансового, безумовно, впливає ієрархія державних органів. Проте це не єдиний чинник, який потрібно враховувати при побудові ієрархічної системи джерел права. Джерела фінансового права, до яких ми відносимо судовий прецедент, підзаконні нормативно-правові акти, нормативно-правові договори, неможливо впорядкувати за названим критерієм через відсутність чіткої ієрархії в системі органів державної влади.

Ієрархічність є однією з ознак джерел права, тому навряд чи треба сперечатися, що вона може бути принципом побудови системи джерел права, у тому числі джерел фінансового права, зумовлюється змістом повноважень суб'єктів правотворчості, які їх приймають, є вираженням різної юридичної сили окремих видів джерел права і пов'язаної із цим наперед встановленої співвідносності джерел права в цілісній системі [9, с. 193]. Поряд з тим, як слушно зазначає В.О. Толстік, незважаючи на те, що ієрархія державних органів є вельми істотним чинником, що впливає на побудову ієрархічної структури законодавства, абсолютизація залежності між ієрархією актів та ієрархією державних органів, так само, як і будь-яка інша абсолютизація, не дає змоги відповісти на ряд очевидних, але при цьому вельми істотних питань. Зокрема, учений запитує: чим зумовлена ієрархія федеральних законів; чому норми міжнародних договорів повинні мати пріоритет перед нормами федеральних законів; на якій підставі закони мають пріоритет перед підзаконними актами тощо? [10, с. 18].

Незважаючи на те, що В.О. Толстік вдається до аналізу ієрархії саме структури законодавства, ученим вироблено принципово важливі положення, які повною мірою можуть застосовуватися щодо ієрархії різних видів (не тільки нормативно-правових актів, сукупність яких становить систему законодавства) джерел фінансового права. Так, ієрархічна структура законодавства, далі міркує В.О. Толстік, детермінується різними чинниками, сукупний вплив яких, зрештою, і визначає їх субординаційну архітектоніку. Критична зміна факторної дії тягне за собою зміну в нормативно визначеній ієрархічній структурі законодавства. Основними чинниками (разом з ієрархією державних органів), що впливають на побудову ієрархічної структури законодавства, він вважає: 1) міру безпосередності вираження волі народу; 2) міру спільності (абстрактності) норм права; 3) значущість (важливість) регульованих суспільних відносин; 4) характер кодифікованого акта; 5) делегування нормотворчих повноважень; 6) надвідомчий характер компетенції; 7) спільну нормотворчість [10, с. 18]. Ці

фактори, без сумніву, впливають на побудову ієрархічної системи джерел фінансового права.

Показово, що аналіз різних поглядів стосовно сутності джерел права та їх ієрархії дав змогу В.О. Толстіку сформулювати ряд ознак ієрархії як атрибуту системи джерел права. До них, зокрема, учений відніс такі: ієрархія є підпорядкуванням джерел нижчого рівня джерелам вищого рівня; ієрархія виявляється у взаємних зв'язках, що існують між джерелами, розташованими на різних рівнях; ієрархія зумовлена певною сукупністю чинників, за допомогою яких теоретично обґрунтовано необхідність додання одним актам (їх видам) вищої юридичної сили, ніж іншим; ієрархія виражається за допомогою особливих правових форм, завдяки яким теоретично обґрунтований пріоритет стає нормативно закріпленим; ієрархія є розміщенням (розташуванням) джерел права на різних рівнях вертикальної структури законодавства. Характеристика позначених властивостей дала можливість цьому вченому дати таке визначення ієрархії джерел права: це зумовлене сукупністю чинників, виражене в правовій формі й таке, що виявляється у взаємних зв'язках розташування джерел права на відповідних рівнях вертикальної структури законодавства [10, с. 17]. Позитивно оцінюючи позначений підхід вченого, вважаємо за потрібне зробити певні зауваження. По-перше, сьогодні ми не знайдемо жодного нормативно-правового акта як у Росії, так і в Україні, у якому було б закріплено ієрархію джерел права. У виді цього така властивість як вираження за допомогою особливих правових форм, завдяки яким теоретично обґрунтований пріоритет стає нормативно закріпленим, є химерною (принаймні для позначених країн). Втім, прагнути до такого закріплення необхідно.

По-друге, навряд чи в умовах сьогодення розташування джерел права здійснюється на відповідних рівнях вертикальної структури законодавства. Така теза, без сумніву, прийнятна для такого виду джерел права, як нормативно-правові акти. Однак до системи джерел права, у тому числі фінансового, органічно входять й інші правові акти, а саме нормативно-правові договори, рішення та ухвали Конституційного Суду України і Європейського Суду з прав людини, які не включаються до системи законодавства. Саме тому, характеризуючи ієрархію, доречніше говорити про розташування джерел фінансового права на певних рівнях.

Ієрархічна система джерел фінансового права передбачає не тільки закріплення різних їх видів за відповідними нішами згідно з ієрархією державних органів, не тільки визначення їх місця в системі супідрядності, а й визначення механізму внутрішніх взаємозв'язків між конкретними видами джерел. Характер взаємозв'язку, взаємозу-

мовленості окремих джерел породжує адекватне негайне реагування в перетворенні як окремих елементів системи, так і її в цілому при зміні джерела вищого рівня. Наприклад, поява норми міжнародного договору у сфері оподаткування об'єктивно зумовлює зміну законодавчих норм, які їй суперечать. Це, у свою чергу, викликає коригування відповідних постанов та інструкцій, що регулюють оподаткування [6, с. 530]. Виходячи із цього, можна стверджувати, що в системі джерел фінансового права одне джерело, взаємодіючи з іншим, не лише доповнює та підпорядковується останньому. Характер взаємозв'язку й взаємозумовленості окремих джерел викликає також відповідне та негайне реагування в перетворенні змісту окремих елементів системи при зміні джерела вищого рівня, завдяки чому між елементами системи виникає залежність.

Нормативно-правові акти, що регулюють фінансові відносини й приймаються нижчими органами, повинні чітко відповідати актам вищих органів та негайно реагувати на зміни в змісті останніх, судові прецеденти мають ґрунтуватися на Конституції України тощо. Отже, використання права для регулювання фінансових відносин, активна нормотворча діяльність держави у сфері публічних фінансів передбачають підвищення вимог до змісту й узгодженості, ієрархічної супідрядності та взаємозалежності між різними видами джерел фінансового права. На жаль, реалії сьогодення свідчать про наявність певних суперечок при впорядкуванні правом фінансових відносин. Це, звісно, негативно впливає в цілому на здійснення фінансової діяльності в державі.

Але чи побудована система джерел фінансового права з урахуванням названих ознак? Мабуть, що ні. На жаль, в Україні існує суперечливість, неузгодженість різних видів джерел фінансового права, що вказує на недотримання принципу їх ієрархічності. Особливо гострою є проблема співвідношення різних видів джерел фінансового права, зокрема їх різновиду – нормативно-правових актів. Так, за словами О.В. Богатової, співвідношення правових актів – емне поняття. Воно виражає: місце конкретного акта в системі права, відображення в ньому обсягу повноважень відповідного суб'єкта права, супідрядність за юридичною силою, цільовий і функціональний зв'язок між актами, адекватну міру правового регулювання. Відступ від цих критеріїв призводить до диспропорцій. Інколи занадто велика чисельність одних актів стримує розвиток інших, коли слабкість одних актів породжує потік інших і перевищення ними допустимої міри регулювання [2, с. 114, 115]. Аналіз чинного фінансового законодавства дає змогу констатувати, що досить часто підзаконні нормативно-правові акти приймаються з порушенням принципу ієра-

рхії, без урахування зв'язку між різними їх видами, супідрядності і юридичної сили.

Можна навести такі приклади. Так, незважаючи положення ч. 2 ст. 19 Конституції України, за яким органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією й законами України, останнім часом Кабінет Міністрів України видав постанови з перевищенням повноважень, наданих йому чинним законодавством, і без урахування ієрархічності джерел фінансового права. Так, 5 березня 2009 р. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову "Про роз'яснення особливостей застосування окремих норм Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727 для фізичних осіб, які провадять підприємницьку діяльність за межами України, в умовах світової фінансово-економічної кризи" № 236. Після цього ним же були видані Постанови "Про сплату внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування" від 14 квітня 2009 р. № 366 та "Про порядок сплати та зарахування сум внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, сплачених фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування" від 21 травня 2009 р. № 505. Однак, на наш погляд, ці нормативно-правові акти порушують ієрархічний зв'язок, ієрархічну супідрядність джерел фінансового права, суперечать чинним нормам фінансового законодавства, бо вони видані всупереч нормам Конституції та Законів України "Про Кабінет Міністрів України", "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", "Про податок з доходів фізичних осіб", Указу Президента "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва".

Характерно, що останнім часом Кабінет Міністрів України взяв за правило приймати нормативно-правові акти всупереч їх ієрархічній підпорядкованості. До їх кола також можна віднести:

- постанову "Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року" від 21 травня 2009 р. № 502, якою всупереч Закону "Про державну податкову службу в Україні" обмежено проведення планових і позапланових перевірок податковими органами;
- розпорядження "Питання Загального реєстру податкових накладних" від 23 вересня 2009 р. № 1178-р, яким усупереч Закону "Про податок на додану вартість" Уряд України запровадив реєстрацію податкових накладних платників податку – продавців товарів (ро-

біт, послуг) у Загальному реєстрі податкових накладних та уповноважив Державну податкову адміністрацію України встановити порядок ведення цього Реєстру.

Показово, що багато науковців наголошує, що до тих пір, поки вища юридична сила акта не має свого правового обґрунтування, такої в нього немає і не може бути. Влучним є також твердження В.О. Толстіка, що абсолютна, незаперечна ієрархічна залежність між нормативними правовими актами може існувати лише при прямій вказівці на це закону. Будь-яке теоретичне обґрунтування, не прописане в законі, не можна розглядати, з одного боку, як факт існування двох ієрархічних рівнів, з іншого – як правову основу вживання ієрархічного принципу для вирішення відповідних колізій. Більше того, далі справедливо констатує вчений, детальна регламентація питань ієрархічної побудови джерел права є однією з найважливіших умов якості чинного нормативного, інтерпретаційного та правозастосовчого масиву, отже, ефективного функціонування всієї системи правових актів. Без нормативно встановленої ієрархії джерел права будь-які пропозиції науки й досвід практики із цього питання ризикують залишитися благими побажаннями [10, с. 22, 23].

Висновки. Отже, проблема ієрархії джерел фінансового права – це не чисто теоретична проблема, оскільки вона має велике значення для практики.

Завдяки закріпленню вичерпного переліку джерел права, у тому числі фінансового, забезпечиться чітка ієрархічна залежність між різними видами правових актів, їх розташування в порядку зменшення юридичної сили. Втім, зробити це буде вкрай складно. Це пояснюється тим, що окремі джерела можуть мати різну юридичну силу, а тому можуть бути розміщені на різних ієрархічних сходах. Йдеться, передусім, про такі джерела права, як міжнародні договори України та судові прецеденти, відображені в рішеннях Конституційного Суду України. Так, міжнародні договори в одному випадку мають бути поставлені на шабель вище за закони, в іншому – перед указами Президента, в третьому – перед постановами Кабінету Міністрів, в четвертому – перед актами інших органів виконавчої влади. Що стосується судових прецедентів, відображені в рішеннях Конституційного Суду України, то останні в разі визнання положень відповідних законів неконституційними мають посідати місце за Конституцією країни. В інших випадках рішення Конституційного Суду мають слідувати за законами.

У контексті викладеного треба також зазначити, що відсутність базового Закону "Про джерела права України" (або "Про правові акти України"), який би упорядковував на загальному рівні ієрархічну зале-

жність між різними видами джерел права, а не лише між нормативно-правовими актами як їх основними різновидами, є вкрай небажаним явищем. На сьогодні порушена проблема може бути вирішена на іншому рівні. Йдеться про прийняття базового законодавчого акта, наприклад, "Про публічні фінанси", у якому б закріплювалися принципові питання фінансової діяльності держави, вказувалися всі фактично діючі джерела фінансового права та визначалися їх ієрархічна супідрядність, юридична сила, функціональне призначення й сфера правового регулювання.

Література

1. Бержель Ж.Л. Общая теория права : пер. с фр. / Ж.Л. Бержель ; [под общ. ред. В.И. Даниленко]. – М. : НОТА БЕНЕ, 2000. – С. 128.
2. Богатова О.В. Нормативно-правовой акт как источник права (теоретический аспект) : дисс. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.01 / О.В. Богатова. – М., 2004. – С. 114, 115.
3. Дроздов О.М. Джерела кримінально-процесуального права України : монографія / О.М. Дроздов. – Х. : ФОРМ ВАРНАК, 2008. – 208 с.
4. Зивс Л.С. Источники права / Л.С. Зивс. – М. : Наука, 1981. – 238 с.
5. Кутафин О.Е. Предмет конституционного права Российской Федерации : монография / О.Е. Кутафин. – М. : Юрист, 2001. – 444 с.
6. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права : в 6 т. / Н.П. Кучерявенко. – Х. : Легас, 2004. – Т. 2: Введение в теорию налогового права. – 600 с.
7. Лукьянова Е.А. Закон как источник советского государственного права / Е.А. Лукьянова. – М. : МГУ, 1988. – 187 с.
8. Марченко М.Н. Источники права : учеб. пособ. / М.Н. Марченко. – М. : ТК Велби : Проспект, 2005. – 760 с.
9. Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології / Н.М. Пархоменко. – К. : Юридична думка, 2008. – 336 с.
10. Толстик В.А. Иерархия источников российского права : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01. – Теория и история права и государства; История правовых учений / В.А. Толстик. – Н. Новгород, 2002. – 54 с.
11. Толстопятенко Г.П. Европейское налоговое право : сравнительно-правовое исследование / Г.П. Толстопятенко. – М. : Норма, 2001. – 336 с.
12. Філософський енциклопедичний словник. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
13. Шебанов А.Ф. Форма советского права / А.Ф. Шебанов. – М. : Юрид. лит., 1968. – 215 с.
14. Ярошенко О.М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права Украї-

---

Дмитрик О.О. Деякі міркування стосовно ієрархічності як ознаки джерел фінансового права

Анотація. У статті автором проаналізовано ієрархічність як ключову ознаку джерел фінансового права; зацентовано увагу на проблемі прийняття нормативно-правових актів усупереч їх ієрархічній супідрядності.

Ключові слова: джерела фінансового права, система джерел фінансового права, ієрархія джерел фінансового права.

Дмитрик О.О. Некоторые размышления относительно иерархичности как признак источников финансового права

Аннотация. В статье автором анализируется иерархичность как ключевой признак источников финансового права и акцентируется внимание на проблеме принятия нормативно-правовых актов вопреки их иерархическому соподчинению.

Ключевые слова: источники финансового права, система источников финансового права, иерархия источников финансового права.

Dmytryk O. Some thoughts in relation to hierarchy as sign of sources of financial law

Annotation. The hierarchy as key sign of sources of financial law is analysed in the article, it is paid attention on the problem of acceptance of normatively legal acts despite their hierarchical collateral subordination.

Key words: sources of financial law, system of sources of financial law, hierarchy of sources of financial law.